

ЕТАПИ НА ПРОЦЕДУРАТА ПО МЕДИАЦИЯ

Етапите на медиацията представляват от една страна **ЛОГИЧЕСКИТЕ СЪПКИ**, които медиаторът следва, за да преведе страните от конфликта към решението и от друга страна **ПРОЦЕДУРНИТЕ СЪПКИ**, в които протича процеса на медиация.

Именно етапите на процедурата по медиация са една от главните ѝ разлики с преговорите.

Трябва да се има предвид, че медиацията е като цяло неформална процедура и всяко разделяне и дефиниране на отделните етапи е условно.

В същото време, съблюдаването на етапи в медиацията помага за логичното водене на процедурата от медиатора. Усещането на страните за спазването на етапи и правила повишава доверието им в процедурата, защото им дава предвидимост и възможност за контрол.

Процедурата по медиацията се провежда в **ОБЩИ** и **ИНДИВИДУАЛНИ** срещи. Общите срещи се провеждат между медиатора и всички страни заедно. Индивидуалните срещи се провеждат между медиатора и всяка страна поотделно.

Първата среща, с която започва процедурата по медиация **винаги е обща**.

ОСНОВНИТЕ ЛОГИЧЕСКИ ЕТАПИ НА МЕДИАЦИЯТА СА:

1. Предварителен етап- подготовка на процедурата
2. Откриване
3. Определяне на спорните въпроси
4. Проучване на интересите
5. Генериране на варианти, оценка и избор
6. Приключване на процедурата

ЕТАП 1: ПОДГОТОВКА НА ПРОЦЕДУРАТА ПО МЕДИАЦИЯ

Процедурата по медиация е доброволна и зависи изцяло от волята на страните. Тя започва по съгласие на всички страни по спора и продължава докато то е налице.

Откриването на процедурата по медиация не е възможно без изразяване на доброволната воля на страните- устно или писмено.

Съгласно чл. 11 от Закона за медиацията започването на процедурата по медиация става по инициатива на страните по спор- по предложение на едната страна, на двете страни заедно, на съда или друг компетентен орган, пред който спорът е отнесен за решаване. Възможно е съгласието за отнасяне на спор за разрешаване чрез медиация да бъде уговорено и като клауза от договор.

За да се заяви процедура по медиация страна или страните по спора се свързват с избран център по медиация или конкретен медиатор, вписан в Единния регистър на Медиаторите към Министерство на правосъдието и подават заявление за провеждане на процедура по медиация. Искане за започване на процедура по медиация може да бъде подадено и до съда под формата на молба или заявление за медиация, в което се заявява волята на едната страна да разреши спора чрез медиация и да ангажира за това услугите на медиатор/ Център за медиация.

За да започне процедура по медиация е задължително и другата страна по спора изрично да даде съгласието си за това.

За начало на процедурата по медиация се счита денят, в който страните са постигнали изрично съгласие за започването ѝ, а когато липсва изрично съгласие- денят на първата среща на всички участници с медиатора – чл. 11, ал. 2 от Закона за медиацията. Тази разпоредба е важна, защото от момента на началото на медиацията **спират да текат давностните срокове за период от 6 месеца.**

Подготовката на процедурата по медиация включва най-общо:

- Избора на медиатор (ако страните са се обърнали към Център за медиация, а не към конкретен медиатор);
- Предоставяне на допълнителна информация на страните за медиацията, евентуален предварителен обмен на документи по спора;
- Насрочване на времето и мястото на първата обща среща;
- Подписване на споразумение за медиация, с което страните дават писменото си съгласие да участват в процедурата. Споразумението за започване на процедурата би могло да бъде подписано и в първата обща среща.

Подготовката се извършва от координатор към центъра по медиация, който администрира процедурата или от медиатора, ангажиран с провеждането ѝ.

ЕТАП 2: ОТКРИВАНЕ

Откриването се извършва в първата обща среща между медиатора и страните, с която процедурата започва по същество.

Целите на тази първа среща са:

- Да се въведат участниците в процедурата;

- Да се събере информация;
- Да се определят спорните въпроси,
- Да започне проучването на фактите и интересите. Възможно е да започне и обсъждането на възможни варианти за решение.

На първата обща среща с медиатора/медиаторите обикновено участват всички засегнати от спора страни, и евентуално техните помощници- адвокати и експерти.

Тази първа среща задава тона на процедурата и е ключова за създаването на доверие към процеса на медиация.

По време на откриването, медиаторът има основни задачи в няколко направления:

Представяне и пълномощия

- Медиаторът се представя, като посочва накратко опита и квалификацията си.
- Поканва страните също да се представят- с имената и качеството, в което участват в процедурата. Важно е да се уточни в какво качество участват присъстващите и дали са упълномощени да преговарят и да вземат решения по спора.
- Ако по време на запознаването медиаторът установи, че е имал служебна или лична връзка с някоя от страните, той трябва да незабавно да разкрие този факт. По закон медиаторът е длъжен да посочи всички обстоятелства, които:
 - Могат да породят основателни съмнения за неговата безпристрастност и неутралност- чл.13, ал.2 от Закона за медиацията, или
 - Могат да доведат до конфликт на интереси- чл.31 от Наредбата по чл. 8 от Закона за медиацията. Това задължение на медиатора се съдържа в подписаното между него и страните споразумение за медиация.

В случай, че се установят отношения между медиатора и някоя от страните, медиаторът може да продължи да ръководи процедурата само, ако всички страни по спора са съгласни.

Процедура

- Медиаторът „информира страните за същността на медиацията и за нейните последици” и следва да се убеди, че страните са ги разбрали- чл.13 от Закона за медиацията, чл.23 и чл. 24 от Наредбата по чл. 8 от Закона за медиацията.
- Медиаторът запознава участниците с процедурата по медиация като им разяснява и обсъжда с тях: принципите на медиацията, целите ѝ, ролите на всички участници, включително и тази на медиатора, етапите на медиацията, възможността за провеждане на общи и отделни срещи, и начина, по който може да приключи медиацията. Ако участниците са били предварително запознати с принципите на медиацията, тази част може да бъде съкратена с изключение на принципите за доброволността и поверителността на

процедурата, на които е добре да се обърне внимание винаги в етапа откриване.

Подписване на споразумение за медиация

Обикновено споразумението за медиация се подписва преди първата обща среща. В случай, че това не е направено, споразумението може да бъде подписано и по време на откриването, след като бъде обяснена процедурата по медиация, разяснено съдържанието на споразумението и след като медиаторът провери дали страните са разбрали какво включва то.

Правила

Страните, с участието на медиатора, могат да договорят основни правила за съвместната им работа в процедурата, които да я улеснят, ускорят и да помогнат за спокойното ѝ протичане. Примери за такива правила са: изключване на телефоните, разполагаемо време за продължителност на срещите, пушене, взаимно изслушване и други.

В откриването се отделя внимание и на колебанията на страните спрямо процедурата, като им се дава възможност да зададат въпросите си, или да изкажат притесненията си и да получат отговор и разяснение от медиатора.

ЕТАП 3: ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СПОРНИТЕ ВЪПРОСИ

След откриването, основната задача в първата обща среща е изясняването на спорните и безспорните въпроси. Това става чрез даване на възможност на всяка от страните да изложи позицията си.

На практика, ефективната първа обща среща протича по следния начин:

Изложения на страните

- Медиаторът дава думата на една от страните да започне. Най-често пита страните в какъв ред биха искали да се представят изложенията, кой иска да започне пръв.
- Медиаторът дава пространство и време всяка страна да представи спокойно вижданията си. Медиаторът дава думата на втората страна, след като се увери, че първата е приключила изложението си. Преди да даде думата на втората страна, медиаторът винаги обобщава казаното от страната, която е говорила.
- След изслушването на всяка от страните, медиаторът обобщава казаното, като отделя въпросите, по които се спори и тези, по които страните са съгласни. По този начин в последствие може да насочи обсъжданията към въпросите, по които страните спорят.

Обсъждане между страните

След изложенията на страните, медиаторът може да прецени да им даде възможност за дискусия. Целите на тази дискусия могат да бъдат няколко:

- Изясняване на спорните въпроси, ако е необходимо;
- Проучване на интересите;
- Възможност за комуникация между страните - да говорят открито помежду си, да задават въпроси и да отговарят на въпросите на другата страна.

Основните правила за медиатора по време на съвместното обсъждане са:

- Да обясни началото и целта на дискусията.
- Да включи всеки в дискусията- ако някоя страна не участва, напр. защото другата страна говори през цялото време или страната е неуверена, медиаторът може да се намеси;
- Да задава необходимите въпроси, да слуша за интереси и притеснения на страните;
- Да приема и показва признание на емоциите на страните;
- Да се въздържа от намирането на решение на този етап- да запише въпросите, интересите и възможните варианти за решения, нахвърляни от страните
- Да търси моменти на повратна точка- на разбирателство по дадени, въпроси, помирение, извинение, предложение, или друго
- Да обобщи интересите на страните преди да приключи дискусията.

В зависимост от нагласата на страните, медиацията може да приключи още в първата обща среща, може да не се налага провеждането на отделни срещи. В случаите обаче, в които страните са напрегнати или враждебно настроени и продължаването на общата среща може да е непродуктивно, медиаторът предлага провеждането на индивидуални срещи.

Важно е да се има предвид, че **управлението на процедурата по медиация е изцяло в ръцете на медиатора**. Той определя момента на преминаване от общи в индивидуални срещи и обратно.

NB!

Спорът и неговото решение принадлежи на страните. Процедурата по медиация принадлежи на медиатора. Той отговаря за ефективното ѝ провеждане и начина, по който тя протича. Поради това, в случай, че е необходимо преминаването от обща в индивидуална среща, медиаторът предлага момента на преминаването и обсъжда със страните начина по който биха могли да се организират срещите.

Възможно е първата обща среща да приключи непосредствено след първоначалните изявления на страните (или в крайни случаи- и след откриването от медиатора и съвсем кратки начални изявления от страните) и да се премине към отделни срещи. Важно е да се знае обаче, че информацията, която медиатора получава в общите срещи е по-автентична и пълна. Поради това преминаването към индивидуални срещи се прави при определени условия и след изчерпване на възможностите на общата среща.

Насоки на работа на медиатора

През цялата обща среща- както при определянето на спорните въпроси, така и при проучването на интересите, медиаторът събира информация и направлява развитието на процедурата в три основни насоки:

- **Страните**- виждания, емоции, нужди, интереси;
- **Спора**- факти, спорни въпроси, безспорни въпроси;
- **Комуникацията**- обичайна комуникация между страните, отношения между тях, фактори, които подобряват общуването.

Основни групи интереси, с които страните влизат в медиация:

- **Процедурни**- да получат ефективно и честно съдействие по време на процедурата
- **Психологически**- да получат разбиране
- **По същество**- да им се разреши спорът.

За да удовлетвори тези интереси, медиаторът преминава през следните стъпки в процеса:

- Изслушва страните;
- Дава им възможност да дискутират и обменят мнения, притеснения и възможности;
- Насочва разговора към приоритетите на страните и възможните варианти за удовлетворяването им със спогодбата.

ЕТАП 4: ПРОУЧВАНЕ НА ИНТЕРЕСИТЕ

Проучването на интересите може да започне още в първата обща среща, след като са уточнени спорните въпроси. В някои случаи, когато страните са напрегнати, враждебно настроени или се чувстват застрашени, продължаването на проучването в общата среща може да е непродуктивно и да е необходимо преминаването в индивидуални срещи.

Въпроси за достигане до интересите

- Какво е важно за Вас? Защото това е важно за Вас?
- Има ли нещо, което мислите, че другите не разбират във Вашата ситуация?
- Как бихте искали да бъде разрешен този въпрос?

При проучването на интересите, медиаторът изследва **няколко важни сфери**:

- **Отношенията:** Какви бяха отношенията Ви с другата страна? Как бихте искали да се развият в бъдеще?

- **Притесненията:** Какво Ви притеснява в тази ситуация?

Бъдещето: Какво е необходимо, за да се почувствате доволен? Как си представяте бъдещето, когато този спор вече е зад гърба Ви?

Медиаторът използва техники, с които помага на страната да подреди по важност установените интереси и да намери пресечни точки с интересите на другата страна.

ЕТАП 5: ГЕНЕРИРАНЕ НА ВАРИАНТИ, ОЦЕНКА И ИЗБОР

След като е проучил интересите на страната, с която разговаря, медиаторът я насочва към разработване на варианти.

Медиаторът повтаря целия процес на проучване на интересите и обсъждане на варианти и с двете страни, като в тези обсъждания се стреми да намери общи интереси и варианти, които ги удовлетворяват. Генерирането и оценката на варианти могат да продължат и след отделните срещи, в последваща обща среща.

При обсъждането на варианти често се разглежда какво е най-доброто и какво е най-лошото, което би се случило, ако не се постигне споразумение. Така например, ако най-лошата алтернатива е много вероятна, напр. ако практиката на съда показва малка вероятност да бъде уважена претенцията на едната страна, тогава и малко по-добра оферта от другата страна, би била приемлива.

Оценката на вариантите за решение, се извършва по следните правила:

- Приложимо ли е?
- Справедливо ли е?
- Можем ли да си го позволим?
- Практично ли е?
- Приемливо ли е и за двете страни?

Повтаряемост на етапите и логическа проверка

Етапите в процедурата по медиация: Определяне на спорните въпроси; Проучване на интересите; Генериране на варианти; Оценка и избор могат да се повтарят, докато се стигне до съответствие между поставените проблеми, интересите, които стоят зад тях и вариантите за решение.

Необходимо е да се извърши и логическа проверка дали изработените варианти удовлетворяват интересите на страните и дали решават всички заявени спорни въпроси.

Повтарянето на етапите преминава през поредица от общи и индивидуални срещи, в зависимост от особеностите на случая.

ЕТАП 6: ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА

В заключителната среща медиацията приключва. **За целите на давностните срокове** е важно медиаторът да отбележи датата на приключване на медиацията. Най-често това се прави в отчетна форма към Центъра за медиация.

Възможните изходи от медиацията са:

- Приключване **със** споразумение /спогодба/
- Приключване **без** споразумение /спогодба/

6.1 Приключване със споразумение /спогодба/

Приключването на медиацията със споразумение може да има множество варианти.

Постигане на споразумение, което:

- Изцяло изчерпва предмета на спора;
- Е по част от спорните въпроси;
- Изчерпва предмета на спора и се включва в съдебна спогодба/решение (при висящо дело);
- Служи като основа за страните да направят изявление за оттегляне/отказ от иска;
- Е по въпроси, които не попадат в предмета на висящото дело (ако има такова) и по преценка на съдията не се включва в съдебна спогодба/решение;
- Е с порок, отстранен в съдебно заседание.

6.2 Приключване без споразумение /спогодба/

Медиацията би могла да бъде прекратена без споразумение, когато някоя от страните реши да се оттегли от процесна медиация или медиаторът има сериозни причини да смята, че медиацията не би довела до уреждане на спора, както и в други случаи, предвидени в приложимото право, приложимите правила за медиация или споразумението за медиация.

Когато медиацията приключи без споразумение, се препоръчва медиаторът да обобщи въпросите, по които страните имат сходни виждания, или по които са постигнали напредък по време на медиацията, както и да насърчи страните да се срещнат отново скоро след това. Подходящо е да се насрочи следваща среща или телефонен разговор, който да даде възможност на медиатора да подпомогне страните в усилията им да продължат процеса на разрешаване на спора, ако те възнамеряват да го разрешат. В някои случаи тези последващи обаждания водят до споразумение, тъй като страните са имали достатъчно време да обмислят всички други варианти и да вземат решение за споразумяване.

Дори когато не е постигнато споразумение, медиацията може да е била полезна за страните.

Във всички случаи, дори когато изгледите за постигане на споразумение не са големи, целта е страните да бъдат подпомогнати да подобрят начина, по който комуникират помежду си, така че да са в състояние да обсъждат по-лесно спорните въпроси и да постигнат по-голяма яснота и разбиране на проблемите, и на възможните начини за решаването им.

Смята се, че медиацията е протекла успешно, когато страните са подобрили отношенията, комуникацията помежду си, намаляло е напрежението при общуването им, както и когато са получили повече яснота относно фактите по спора и вижданията на всяка страна за тях.

Когато медиацията завършва без споразумение, при наличие на висящо съдебно дело, страните следва да уведомят съда за изхода от медиацията.